

travelbook

Bolonia i Emilia-Romania

Bezdroża

ERGO
HESTIA

Ubezpieczenie
w podróży

Autorzy przewodnika: Beata Pomykalska, Paweł Pomykalski

Redaktor prowadzący: Maciej Żemojtel

Redakcja: Barbara Sikora

Opieka techniczna: Katarzyna Leja

Skład: Agata Hejchman

Opracowanie kartograficzne: Rafał Bletek

Źródło pochodzenia danych kartograficznych:

© OpenStreetMap contributors; www.opendatacommons.org/licenses/odbl

Projekt okładki: ULABUKA

Fotografia na okładce: © shutterstock.com

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autorzy oraz wydawnictwo Helion dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autorzy oraz wydawnictwo Helion nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Wydawnictwo Helion

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: redakcja@bezdroza.pl

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?bebot1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-3107-5

Copyright © Helion, 2017

- **Kup książkę**
- **Poleć książkę**
- **Oceń książkę**
- **Księgarnia internetowa**
- **Lubię to!**
- **Nasza społeczność**

Spis treści

ATRAKCJE EMILII-ROMANII	8
INFORMACJE PRAKTYCZNE	15
PRZED WYJAZDEM	16
Wybór czasu podróży	16
Źródła informacji	18
Formalności	21
DOJAZD	25
Podróż samochodem	25
Podróż samolotem	26
Podróż pociągiem	27
Podróż autokarem	28
NA MIEJSCU	29
Rady dla kierowców	29
Noclegi	32
Wyżywienie	33
INFORMATOR A-Z	35
INFORMACJE KRAJOZNAWCZE	43
KRAJOZNAWCZE ABC	44
Charakterystyka geograficzna	44
Klimat	47
Fauna i flora	47
Obszary chronione	49
▶ Wycieczka na łono natury	50
SPOŁECZEŃSTWO	52
Ludność i gospodarka	52
Ustrój i lokalna polityka	54
Język	54
KULTURA I SZTUKA	55
KUCHNIA	62
▶ Lokalne smakołyki	66

BOLONIA I OKOLICE _____ 69**BOLONIA** _____ 70

Historia _____ 71

▶ **Uniwersytet Boloński** _____ 78

Piazza Maggiore i okolice _____ 82

Na południe od Piazza Maggiore _____ 99

Na zachód od Piazza Maggiore _____ 103

Na północ od Piazza Maggiore _____ 106

Piazza di Porta Ravegnana _____ 111

Na północny wschód od Dwóch Wież _____ 114

Na południowy wschód od Dwóch Wież _____ 121

Obrzeża Bolonii _____ 126

VIA EMILIA _____ 137**MODENA** _____ 138▶ **Enzo i jego stajnia** _____ 144**REGGIO NELL'EMILIA** _____ 155**PARMA** _____ 161**PIACENZA** _____ 179**IMOLA** _____ 186**FAENZA** _____ 191**FORLÌ** _____ 197**CESENA** _____ 202**WYBRZEŻE** _____ 207**FERRARA** _____ 208**RAWENNA** _____ 221**RIMINI** _____ 247▶ **Najstarsza republika** _____ 252**SŁOWNICZEK POLSKO-WŁOSKI** _____ 259**INDEKS** _____ 261**AUTORZY PRZEWODNIKA** _____ 264

Spis ramek

Co zabrać? _____	19
Książka w podróży _____	22
Polskie placówki dyplomatyczne _____	23
Mandaty karne _____	30
Dni wolne od pracy _____	36
Godziny otwarcia instytucji, urzędów i punktów handlowych _____	37
Ważne numery telefonów _____	41
Emilia-Romania w liczbach _____	44
Włoskie góry _____	45
Nazwa regionu _____	47
Nadrzeczny ryż _____	48
Święty Petroniusz _____	53
Kalendarium historyczne _____	56
Girolamo Savonarola _____	58
Literatura dla miłośników kina _____	59
Giuseppe Verdi _____	60
Włoski neorealizm _____	61
<i>Tagliatelle al ragù</i> _____	64
Bolońskie osobliwości _____	72
Polonia w Bolonii _____	73
Silna i niezależna Matylda Toskańska _____	75
Miasto idealne _____	76
Włoscy zarządcy miasta _____	86
Giovanni Cassini _____	90
Miejscowy święty _____	98
Polski ślad _____	101
Miejsce odseparowania _____	105
Miasto wież _____	113
Bolońskie wieże, które przetrwały do dzisiaj _____	117
Po wiedzę do Bolonii _____	123
Giosué Carducci _____	127
Urażona duma i kultowa marka _____	129
Guglielmo Marconi i (nie) jego odkrycia _____	134
Książęta d'Este _____	141
Balsam dla kubków smakowych _____	143
Geminiano di Modena _____	149
Luciano Pavarotti _____	150
Wielka marka z małego miasta _____	157
O Kapitanie! Mój Kapitanie! _____	158

NIZWYKŁOŚCI EMILII-ROMANII

Teatro Farnese w Parmie

Oryginalny teatr z czasów rządów rodziny Farnese znajduje się w jednej z ogromnych sal ich nieukończonego pałacu. Obiekt powstał na początku XVII w. i w całości jest wykonany z drewna świerkowego.

Battistero w Parmie

Zgodnie z ówczesnym zwyczajem chrzczonego katechumen był osobą już dojrzałą i w wielu miastach Włoch powstały specjalne obiekty służące do tego celu. Baptysterium w Parmie jest ogromną budowlą pokrytą białym i różowym marmurem z cudownymi freskami we wnętrzu.

Via degli Asini (Ośła Uliczka) w Brisighelli

W malowniczej miejscowości niedaleko Faenzy, przy jej głównym placu biegnie... ulica. Nie byłoby w tym nic dziwnego, gdyby nie fakt, że została wytyczona na piętrze jednego z budynków. Zabieg taki był konieczny ze względu na nachylenie terenu, na którym stoi dom. Poziom uliczki na piętrze wyznacza poziom parteru po jego drugiej stronie.

Biblioteca Malatestiana w Cesenie

Miejsce, który musi odwiedzić każdy bibliofil. Jest to oryginalna, założona w 1452 r. przez Domenica Malastę biblioteka łańcuchowa. Wszystko jest tu autentyczne: ławy, książki, łańcuchy, a nawet graffiti wyryte przez XVI-wiecznych studentów wandalii, dziś oczywiście traktowane jako unikatowy zabytek.

Le Due Torri (Dwie Wieże) w Bolonii

Bodaj najśłynniejszy zabytek Bolonii, a zarazem jej symbol. W odległej przeszłości miasto szczyciło się ponad setką strzelistych wież będących m.in. manifestacją bogactwa mieszczaństwa. Wiele z nich zostało rozebranych. Zachowane dwie wieże mierzą 48 m i blisko 100 m!

ATRAKcje MOTORYZACYJNE

Museo Ferrari w Maranello

W tej niewielkiej miejscowości pod Modeną Enzo Ferrari założył w 1947 r. swoją fabrykę. Dziś zakład nadal produkuje cuda motoryzacji, a życie miasteczka w 100% podporządkowane jest marce. Samo muzeum to prawdziwy raj dla miłośników sportów motorowych.

Museo Enzo Ferrari w Modenie

Tzw. Dom-Muzeum poświęcone głównie życiu genialnego przedsiębiorcy. Zgromadzono tu najwspanialsze osiągnięcia marki w produkcji samochodów drogowych. Dodatkową atrakcją jest pokaz kompilacji filmów, w których samochody Ferrari odegrały niepoślednią rolę.

Museo Ducati

W zagłębiu motoryzacyjnym nie mogło zabraknąć także czegoś dla fanów jednośladów. Marka założona w 1926 r. przez Antonia Ducatiego i jego trzech synów od dekad cieszy się niesłabnącym prestiżem. Jej miłośnicy mogą zobaczyć tu najlepsze motocykle!

Museo Lamborghini

w Sant'Agata Bolognese

Największy konkurent Enzo Ferrariego, Ferruccio Lamborghini, założył swoją fabrykę zaledwie kilkanaście kilometrów od Maranello. I choć nigdy nie produkował samochodów na taką samą skalę, zyskał grono miłośników, dla których zobaczenie Miury czy Countacha jest na pewno wielką przyjemnością.

Kup książkę

Poleć książkę

Uniwersytet Boloński

Bolonia słynie przede wszystkim z uniwersytetu, **Alma Mater Studiorum – Università degli Studi di Bologna**, uważanego za najstarszy na świecie. Początkowo sądzono, że został założony na mocy dokumentu *Constitutio Habita* wydanego w 1158 r. przez Fryderyka Barbarosę. Późniejsze badania historyczne wskazały rok 1088 jako oficjalną datę założenia tej instytucji. Za prekursora wykładów uważa się niejakiego **Irneriusa**, który nauczał słuchaczy w oparciu o *Kodeks Justyniana* (tzw. *Corpus Iuris Civilis*), a także opracował do niego komentarz, *Summa Codicis*. Ok. 1070 r. Irnerius założył szkołę glosatorów, czyli naukowców badających

prawo rzymskie, którym ponownie się zainteresowano w XI w. Jego kontynuatorami byli Bulgarus, Martinus, Jacobus de Boragine i Hugo, tzw. *quattuor doctores*.

Pierwotnie zajmowano się **rzymskim prawem cywilnym**, a w 1140 r. powstał wydział, na którym uczono **prawa kanonicznego**. Uniwersytet podzielony był na dwie sekcje, dla studentów włoskich i zagranicznych zgrupowanych w tzw. „nacjach”. Stosunkowo silna była polska reprezentacja, w latach 1275–1500 przez uczelnię przewinęło się kilkuset studentów z nad Wisły, a aż 12 profesorów pełniło funkcję rektora.

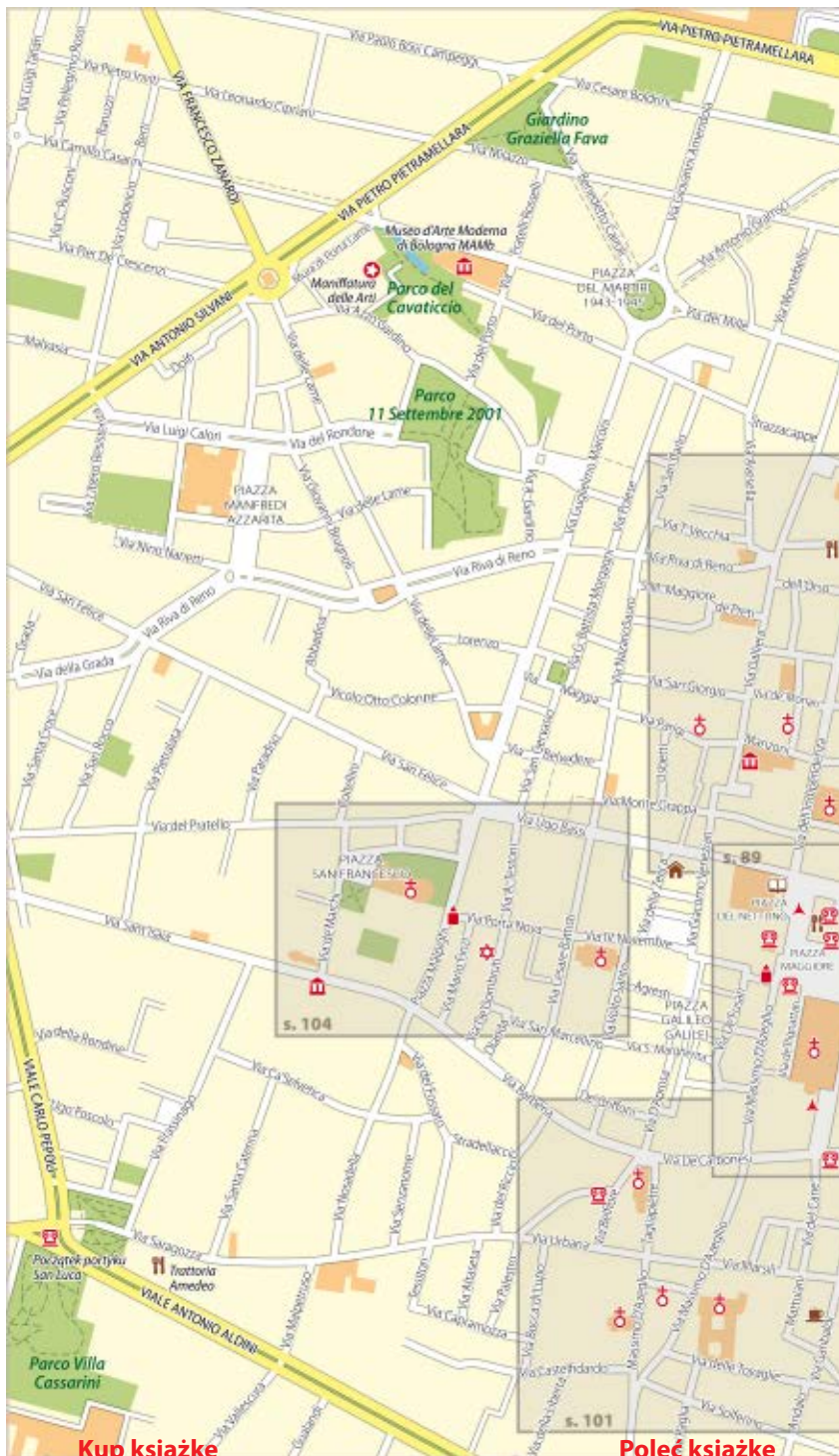
Zainicjowany w Bolonii system nauczania wyższego został wkrótce wykorzystany w innych włoskich miastach, m.in. w Padwie, Sienie, Ferrarze, a także poza granicami Włoch, np. w Pradze w 1348 r. i w Krakowie w 1364 r. Od XIV w. oprócz prawa zaczęto wykładać tzw. **sztuki wyzwolone** (medycyna, filozofia, arytmetyka, astronomia, logika, retoryka i gramatyka) oraz **teologię, język hebrajski i grekę**, a od XVI w. także **nauki przyrodnicze**. W XVII w. Uniwersytet Boloński święcił triumfy w zakresie rozwoju **medycyny**. Do najśłynniejszych absolwentów należą m.in. Dante Alighieri, Francesco Petrarca,

Giovanni Pico della Mirandola, Albrecht Dürer, Karol Boromeusz czy Umberto Eco, a spośród Polaków m.in. Mikołaj Kopernik.

Dzisiaj na 23 wydziałach studiuje około **90–100 tys. osób**, ale uczelnia, podobnie jak inne na kontynencie, pozostaje w tyle, nie wytrzymując konkurencji szkół anglosaskich. Dlatego też w 1999 r. 29 ministrów odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe podpisało tzw. **Deklarację Bolońską**, mającą ujednoczyć system oceniania, wzmocnić pozycję nauczania i prestiż placówek. Na jej mocy zreorganizowany został także system nauczania z dwustopniowym podziałem studiów.

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Kup książkę

Poleć książkę

Zwiedzanie Bolonii

PIAZZA MAGGIORE I OKOLICE

Palazzo del Podestà

Zwiedzanie najlepiej rozpocząć od ★ **Piazza Maggiore**, imponującego placu niemal w całości otoczonego ceglanoymi budynkami. Wszystkie obiekty wprost zapierają dech w piersiach, zwłaszcza gdy uświadomimy sobie, że większość z nich powstała w gotyku

i nie została naruszona późniejszymi przeróbkami. Widać tu potęgę średniowiecznej Bolonii i jej znaczenie na mapie ówczesnej Europy. Plac ma kształt prostokąta, którego dłuższy bok osiąga 115 m, a krótszy 60 m, został wytyczony w XII w.

Najstarszym obiektem przy placu jest wolno stojący monumentalny **Palazzo del Podestà** 📍 **Piazza Maggiore 1**. Powstał w 1200 r. jako siedziba podesty, najważniejszego urzędnika w mieście (odpowiednik naszego burmistrza) oraz innych przedstawicieli władzy miejskiej. W latach 1244–46,

gdy okazało się, że budynek nie jest już w stanie pomieścić całej administracji miasta, do pierwotnej bryły dobudowano od strony północnej **Palazzo Re Enzo** 📍 **Piazza del Nettuno 1/C**, dzięki czemu powstała imponująca budowla.

Pierwotnie dobudówkę nazywano Palatium Novum. Trzy lata po zakończeniu budowy bolończycy uwięzili w pałacu króla **Enzio Sardyńskiego**, syna cesarza Fryderyka II Hohenstauffa, pojmanego w bitwie pod Fossaltą (1249). Król przebywał w niewoli do śmierci w 1272 r., po czym został pochowany w klasztorze Dominikanów

w Bolonii (patrz dalej). Podobno ojciec oferował za uwolnienie syna tyle pieniędzy, że Bolonia mogłaby zbudować zupełnie nowe mury obronne, ale walczącym stronom nie udało się dojść do porozumienia. Od imienia Enzio Sardyńskiego pochodzi dzisiejsza nazwa pałacu.

Obie części dość łatwo odróżnić, ponieważ w latach 1484–94 z polecenia ówczesnego podestę, Giovanniego II Bentivoglio, pierwszy pałac poddano renowacji, nadając fasadzie cechy typowe dla rodzącego się właśnie **renesansu** (widoczne od strony placu). Nie została ona jed-

▼ Piazza Maggiore

Kup książkę

Poleć książkę

nak w pełni ukończona, gdyż burmistrz podpadł mieszczaństwu i został wygnany z miasta. Tymczasem drugi pałac zachował surowy **gotycki** wygląd.

Kompleks jest tak wielki, że przecinają go dwie prostopadłe uliczki. Na ich skrzyżowaniu, dokładnie pod wieżą **Campanile dell'Arengo**, w miejscu zwanym **Volto del Podestà** (Sklepienie Podesty), często można spotkać ludzi stojących w przeciwległych narożach i szepczących coś do... ściany. Jest tu tak znakomita akustyka, że słowa wypowiedziane szeptem do osoby stojącej po przekątnej docierają w pełni słyszalne. W narożach znajdują się figury przedstawiające **patronów miasta**, św. Petroniusza, św. Franciszka, św. Dominika oraz św. Prokulusa.

W Palazzo del Podestà za rzędem arkad mieści się kawiarnia ze stolikami wystawionymi na zewnątrz oraz **punkt informacji turystycznej**. Niegdyś w wielkiej reprezentacyjnej **Salone del Podestà** (Salon Podesty) na piętrze urzędował sąd, a później odbywały się tu przedstawienia teatralne. Na początku XX w. **Adolfo De Carolis** wraz

z uczniami pokrył salę malowidłami w stylu Michała Anioła.

Z racji że Bolonia to miasto wież, także tutaj nad rozległą bryłą, pośrodku kompleksu płacowego, wyrasta wysoka dzwonnica **Campanile dell'Arengo**, wzniesiona w 1259 r. w miejscu wcześniejszej, drewnianej z 1212 r. Jej zadaniem było alarmowanie ludności o zagrożeniach lub nadzwyczajnych wydarzeniach. W 1453 r. umieszczono w niej dzwon, który przetrwał do dzisiaj.

★ Basilica di San Petronio

Po przeciwnej stronie Palazzo del Podestà stoi olbrzymia bryła **Basilica di San Petronio** (bazyliki św. Petroniusza) prenotazioni@basilicadisanpetronio.org, codz. 8.00–18.30; bezpl., fotografowanie 2 EUR; po wcześniejszym umówieniu możliwe zwiedzanie z przewodnikiem dla grup min. 7-os., 8 EUR/os.

Ta majestatyczna budowla to bodaj największa ozdoba placu. Decyzja o jej budowie zapadła w 1388 r., a dwa lata później ruszyły prace, którymi kierował uznany miejscowy architekt, **Antonio di Vincenzo**. Aby rozpocząć całe przedsięwzięcie, potrzebny

▲ Palazzo del Podestà

był duży pusty plac, w związku z czym zniszczono wiele pałaców mieszczkańskich, a także co najmniej osiem małych kościółków, prawdopodobnie pełniących funkcje prywatnych kaplic bogatego patrycjatu, stojących na terenie dzisiejszego Piazza Maggiore.

Budowa świątyni tak naprawdę nigdy się nie skończyła. Pierwszy etap prac, podczas którego stanęła bryła (wówczas największa we Włoszech), a we wnętrzu

wydzielono boczne kaplice, został zrealizowany przed 1479 r. Pod sam koniec XV w. do kościoła dobudowano jeszcze wysoką na 65 m **dzwonnice**. Co ciekawe, kościół został konsekrowany dopiero w 1954 r.

W 1506 r. rozpoczęła się budowa bazyliki św. Piotra w Watykanie. Osiem lat później władze Bolonii wpadły na pomysł, aby przebudować świątynię Petroniusza tak, by była większa od tej

Włoscy zarządcy miasta

Podestà (z j. wł. „władza”) był **najwyższym urzędnikiem** miejskim we włoskich średniowiecznych komunach, który posiadał także uprawnienia w zakresie spraw sądowniczych i wojskowych. Musiał pochodzić spoza miasta, w którym miał sprawować władzę, aby zachować bezstronność. Stanowisko to funkcjonowało od XII do XVI w. Po raz pierwszy urząd został objęty właśnie w Bolonii w 1151 r. Podestą został wówczas niejaki **Guido di Ranieri di Sasso** z Canossy. Określeniem tym nazywano także zarządcę z ramienia cesarza. W czasach faszystowskich wszyscy mianowani zarządcy miast z ramienia Mussoliniego posługiwali się tym dawnym tytułem. Dziś termin ten przetrwał m.in. w tytułach najwyższych urzędników miejskich we włoskojęzycznej **Gryzonii w Szwajcarii**.

rzymskiej i by po wiek wieków pozostała największą świątynią chrześcijańskiego świata. Ambitne plany powstrzymał jednak papież Pius IV. Nie zmienia to jednak faktu, że kościół i tak ma imponujące rozmiary. Jest długi na 132 m, szeroki na 66 m i wysoki na 47 m, a jego kubatura to 258 tys. m³, co czyni z niego **dziesiątą świątynię na świecie** pod względem wielkości i **pierwszą**, jeśli idzie o świątynię z cegły.

Patrząc na wizualizację kompleksu, opracowaną na podstawie zachowanych planów rozbudowy, trudno sobie wyobrazić jego rozmiary, gdyby założenia architektoniczne udało się zrealizować. Budynek byłby wówczas o 30% większy, w miejscu apsydy zamykającej świątynię znajdowałaby się nawa poprzeczna, a za nią jeszcze dwuprzęsłowe prezbiterium. Kościół stojący na planie prostokąta znajdowałby się na planie krzyża łacińskiego z kopułą na skrzyżowaniu naw.

Przez wzgląd na fakt, że świątynia nie została ukończona, często dość lekcewa-

▲ Bologna – miasto studentów

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Bazylika św. Petroniusza – wznoszona od 1390 r., do dziś nieukończona

żąc się do niej podchodzi. Tymczasem zrealizowany fragment marmurowej fasady to prawdziwe **arcydzieło sztuki rzeźbiarskiej**, któremu warto dobrze się przyjrzeć i uzmysłowić sobie, jak wspólnie bazylika mogłaby wyglądać, gdyby udało się ją ozdobić w całości.

Główne wejście w postaci centralnie usytuowanego przepięknego portalu, tzw. **Porta Magna** (Wielka Brama), autorstwa Jacopa della Quercia, zostało zrealizowane w 1425 r. Na jego filarach

umieszczono sceny ze Starego Testamentu, a na archiwolcie widnieją postaci 18 proroków. Architrav zdobią sceny z Nowego Testamentu, zaś tympanon piękna Madonna z Dzieciątkiem w towarzystwie św. św. Petroniusza i Ambrożego. Niemniej okazały się boczne portale, również przedstawiające sceny biblijne. Przepiękna jest również kompozycja kolorystyczna, głównym budulcem był **biały i różowy marmur**.

Wejście do środka jest nie lada przeżyciem. Surowe trójnawowe wnętrze

▲ Monumentalna fasada główna bazyliki

Kup książkę

Poleć książkę

▲ Zaulek bolońskiej starówki

podzielone jest dwoma rzędami filarów, co potęguje wrażenie ogromu świątyni. W nawach bocznych znajdują się aż **22 kaplice!** Od 2000 r. przechowywane są tu **relikwie św. Petroniusza**, które wcześniej znajdowały się w Chiesa di Santo Stefano (kościół św. Szczepana).

Zwiedzających często zastanawia, dlaczego na Piazza Maggiore przed

wejściem do bazyliki uzbrojeni żołnierze pełnią wartę przez całą dobę. Otóż ma to związek z dwoma incydentami z 2002 r. i 2006 r., kiedy islamscy ekstremiści próbowali zniszczyć XV-wieczny fresk autorstwa Giovanniego da Modeny, który znajduje się w czwartej kaplicy po lewej stronie świątyni. Dzieło zatytułowane *Piekło według Dantego* przedstawia

▼ Bologna – miasto z cegły

Kup książkę

Poliec książkę

makabryczną wizję otchłani piekielnych z potężnym diabłem stojącym pośrodku i pożerającym ofiary. Na prawo od głowy diabła rozszarpywana jest postać podpisana imieniem Mahomet.

Warto zwrócić uwagę na znajdujący się na posadzce świątyni **zegar słoneczny**, zainstalowany w 1655 r. przez Giovanniego Cassiniego. Nie jest to jednak klasyczny zegar, wskazuje bowiem **dzień roku**, a nie godzinę. Można zatem przyjąć, że jest to kalendarz słoneczny.

Ten jeden z największych swego czasu instrumentów astronomicznych tworzy linia południka przechodząca z lewej nawy po skosie do nawy głównej, a także otwór w sklepieniu nawy bocznej, przez

który wpada snop światła. Eliptyczny punkt światła w momencie przecięcia linii wyznacza dokładną datę. To długie na prawie 66,8 m narzędzie służyło do dokładnego określenia długości roku słonecznego.

W lewej nawie bazyliki znajduje się **Museo della Basilica di San Petronio** (Muzeum Bazyliki św. Petroniusza), założone w 1894 r. **wt.–pt. 9.30–12.30, 15.00–17.00, sb. 9.30–12.30, nd. 15.00–17.00; bezpl.** Można w nim poznać historię świątyni. Znajduje się tu m.in. XVI-wieczny drewniany model obiektu, który nigdy nie został zrealizowany, a także liczne naczynia liturgiczne, przedmioty sztuki sakralnej, księgi, ornaty, kielichy oraz relikwiarze. Większość eksponatów pochodzi z XIII–XVIII w.

Modena

40 km na zachód od Bolonii leży bardzo piękna, a zarazem znacznie spokojniejsza Modena, kojarzona głównie przez pasjonatów motoryzacji i dobrej kuchni. Przez tych pierwszych za sprawą dwóch kultowych marek sportowych samochodów, Ferrari i Lamborghini, które mają swoje siedziby w jej okolicy, a przez tych drugich z powodu najsłynniejszego octu na świecie, *Balsamico di Modena*. Warto tu jednak zajrzeć również ze względu na kilka ciekawych zabytków, w tym katedrę wpisaną na Listę UNESCO.

HISTORIA

Ziemie, na których rozwinęła się Modena, były zamieszkane już w IX i VIII w. p.n.e. Żyli tu i **Etruskowie**, i **Galowie**, aż w końcu obszar podbili **Rzymianie**, którzy w 183 r. p.n.e. wraz z budową drogi Via Emilia założyli osadę Mutina. Miasto zostało zupełnie zniszczone na skutek

najazdu barbarzyńców (476). Odrodziło się dopiero w XI w.

Później władzę nad miastem próbowali zdobyć biskupi. Powstała wówczas wspaniała katedra. Na przełomie XI/XII w. Modena należała do sprzyjającej kościołowi i papieżom **Matyldy Toskańskiej**, ale w 1135 r. mieszkańcom udało się wywalczyć autonomię i zmniejszyć wpływ duchowieństwa. Ostatecznie w 1227 r. Modena została uznana za wolną komunę miejską. W 1288 r. miasto zdobyli władcy Ferrary, rodzina **d'Este**.

W XIII i XIV w. władze miasta toczyły zażarte spory z Bolonią. W 1325 r. w **bitwie pod Zappolino**, tzw. „bitwie o dębowe wiadro”, mieszkańcy Modeny, popierający cesarza, starli się z bolończykami, którzy wspierali papieżstwo. Potyczka zakończyła się triumfem tych pierwszych. Starcie opisał Alessandro Tassoni w poemacie heroikomicznym *Wiadro porwane* (*La scchia rapita*).

Kup książkę

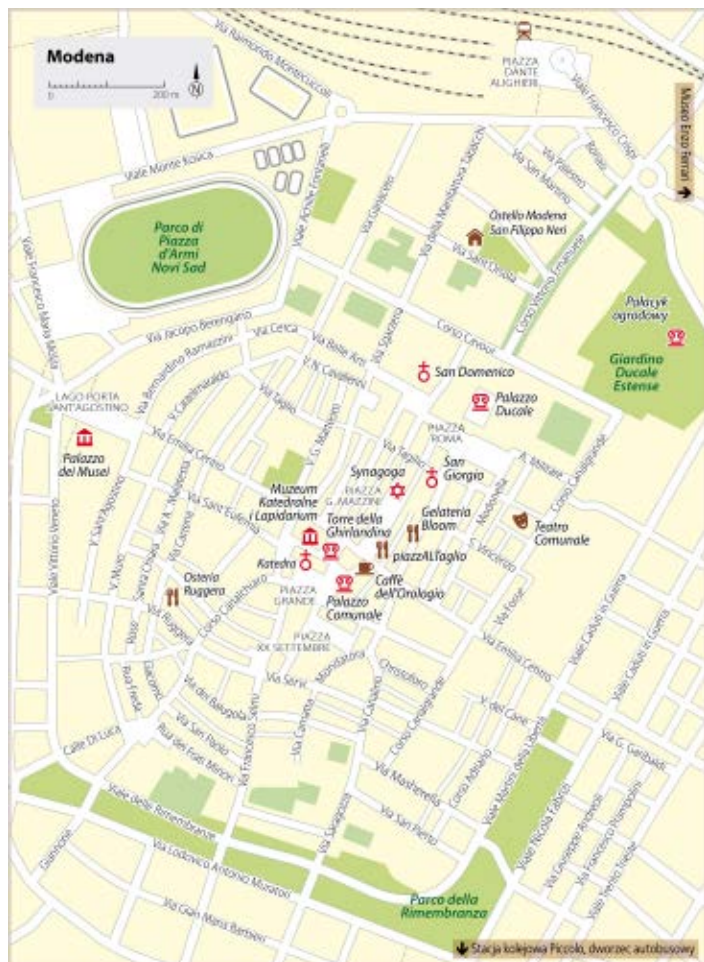
Poleć książkę

Od czasów **Borsa d'Este**, któremu udało się w 1452 r. uzyskać od cesarza Fryderyka III Habsburga tytuł książy, Modena zaczęła się dynamicznie rozwijać. Wkrótce została połączona w jedno państwo z pobliskim **Reggio**. W 1598 r., po włączeniu Ferrary do Państwa Kościelnego, książę Cesare d'Este przeniósł stolicę do Modeny, która od tej pory formalnie stała się **księstwem**. W latach 1814–60 należała do

Habsburgów, a w 1860 r. została włączona do **Zjednoczonego Królestwa Włoch**.

Dzisiaj żyje tu ok. 180 tys. osób, które swoją pracą sprawiają, że Modena jest drugim po Bolonii najbogatszym miastem regionu. Działa tu także, oraz w sąsiednim Reggio Emilia, Università degli Studi di Modena e Reggio Emilia. Jest to niewielka uczelnia, która kształci ok. 20 tys. studentów. Została założona już

▲ Lwy strzegące wejścia do katedry w Modenie

w 1175 r., co czyni ją jedną z najstarszych szkół wyższych we Włoszech.

WARTO ZOBACZYĆ

Centrum miasta stanowi wspaniały ★ **Piazza Grande**, szczelnie zabudowany zabytkami. Plac został wytyczony w XII w., a dzisiejszą nazwę nadano mu w XVII w. Od samego początku stanowił centrum władzy świeckiej i religijnej, między którymi dochodziło do częstych sporów i rozmaitych zatargów.

W soboty odbywały się tutaj targowiska, a ich uczestnicy stawali się także widownią brutalnych przedstawień realizowanych przez lokalny wymiar sprawiedliwości, podczas których wystawiano narzędzia tortur i karano przestępców, a nawet ścinano ich na oczach tłumu. Za przewinienia finansowe nakazywano zaś nago przechadzać się wśród rozbawionych gapiów. Widoczny przy **Palazzo Comunale** marmurowy głaz o długości 3 m, przypominający kształtem ławkę, to tzw. **Preda Ringadora**, który w X–XIII w.

był wykorzystywany do wykonywania wyroków śmierci. Nie wiadomo dokładnie, na czym polegało jego działanie.

Plac był także miejscem wydarzeń podniosłych i radosnych. To stąd wyruszały na ulice miasta różne pochody i procesje religijne, w tym pokutne oraz na cześć św. Geminiana, patrona Modeny. Organizowano na nim zabawy karnawałowe oraz pokazy sztucznych ogni, gdy na świat przychodził książęcy

Modena jest bardzo dobrze skomunikowana z całą Italią. Łączą się tu dwie autostrady, A1, czyli Autostrada del Sole (Autostrada Słońca), biegnąca z Mediolanu przez Rzym do Neapolu, oraz A22 prowadząca do Brennero, przejścia granicznego z Austrią. W mieście znajduje się stacja kolejowa, Modena Centrale, z której można dostać się m.in. do Mediolanu przez Reggio Emilia, Parmę i Piacenzę, a także do Bolonii i Werony przez Mantuę. Tanim, szybkim i wygodnym sposobem na dotarcie z Bolonii do Modeny jest również autobus.

Książęta d'Este

Wśród wielu znakomitych włoskich rodzin szlacheckich i książęcych ważną pozycję wypracowali sobie **d'Este**, władcy Ferrary i Modeny. Ich historia zaczyna się już w głębokim średniowieczu. Za protoplastę rodu uznaje się niejakiego Oberta I (zm. 975) władającego licznymi ziemiami w północnych Włoszech. W jego posiadaniu były m.in. Mediolan, Genua, Parma, Modena i Ferrara. Miał sześćio dzieci, wiele wnuków i prawnuków. Jeden z prawnuków, Albert Azzo II, był pierwszym właścicielem zamku Este, pierwotnej siedziby rodowej. Od niego biorą też początek dwie linie d'Estów, włoska i niemiecka, której założycielem jest najstarszy syn Alberta Azzo II, Welf.

Przedstawiciele rodu d'Este byli na ogół sprawnymi władcami, którzy wsławiли się także miłością do sztuki, na swoim dworze gościli znakomitych artystów, zapewniając im godne warunki do pracy twórczej, malarskiej, literackiej i muzycznej.

potomek, a także gdy miejscowy książdz otrzymywał sakrę biskupią lub kardynałski kapelus. Plac stracił nieco na znaczeniu, gdy zbudowano Palazzo Ducale, do którego przeniosła się rodzina książęca.

★ Katedra

Spośród wszystkich obiektów zgromadzonych przy placu największe wrażenie robi **Cattedrale Metropolitana di Santa Maria Assunta in Cielo e San Geminiano** (katedra Wniebowzięcia NMP i św. Geminiana), perła miasta wpisana na Listę UNESCO www.duomodimodena.it, pn. 7.00–12.30, 15.30–19.00, wt.–nd. 7.00–19.00; bezpł. Jest to imponująca romańska świątynia, której budowa ruszyła dokładnie 9 czerwca 1099 r. za panowania słynnej Matyldy z Canossy, a zakończyła się dopiero w 1184 r. Aby dobrze ją obejrzeć, należy obejść budynek ze wszystkich stron i podziwiać z trzech różnych placów, przy których się wznosi.

Katedrę zaprojektował architekt Lanfranco, na temat którego praktycznie

nic nie wiadomo. Jeden z dokumentów wspomina natomiast, że wybór Lanfranca na wykonawcę musiał być choć po części podyktowany cudownym natchnieniem pochodzącym wprost od Boga. I patrząc na powstałe arcydzieło, chyba nie sposób odmówić tej teorii słuszności.

Sztuka romańska, zwłaszcza w Polsce, kojarzy się raczej ze skromnym budownictwem i niewielkim zaawansowaniem technicznym, a także niemal całkowitym brakiem dekoracji. Tymczasem katedra w Modenie przeczy wszystkim tym założeniom, wprawiając widza w osłupienie wyrafinowaną formą z bardzo rozczłonkowaną bryłą, niesamowitą biegłością budowniczych w obróbce kamienia i wspaniałymi detalami architektonicznymi.

Budowlę Lanfranca uzupełnił niezwykłymi rzeźbami niejaki Wiligelmo. Jego autorstwa jest też imponujące wejście w fasadzie głównej. Późniejsze dekoracje budynku wykonał natomiast Anselmo da Campione wraz z uczniami. Ogromna

rozeta została wydrążona w XIII w. Widoczne przy wejściu lwy podtrzymujące kolumnienki pochodzą z czasów rzymskich i prawdopodobnie zostały odkopane w czasie budowy kościoła. Najbardziej reprezentacyjne wejście do świątyni nie wiedzie jednak przez fasadę, ale od strony Piazza Grande.

Majestatyczny **portal** poprzedzony płytkim baldachimem robi ogromne wrażenie, a filary podtrzymujące go od

strony kościoła wyglądają, jakby w połowie były zawiązane na supeł. Od strony północnej do świątyni można wejść przez portal **Porta della Pescheria** (brama Ryb) z płaskorzeźbami przedstawiającymi sceny świeckie.

Najcenniejszym dziedzictwem modeńskiej katedry jest jej **spójność stylowa**, od momentu budowy nie przeszła gruntownej przebudowy, a wprowadzone później zmiany nie wpłynęły

▼ Katedra Wniebowzięcia NMP
i św. Geminiana

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

Travelbook to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

Bolonia i Emilia-Romania

Rozpostarta między Adriatykiem i Apeninami Emilia-Romania to jeden z najciekawszych regionów Włoch. Na żyznej Nizinie Padańskiej leżą historyczne miasta pamiętające Etrusków i czasy Cesarstwa Rzymskiego, z Bolonią, Ferrarą, Parmą i Rawenną na czele. Nadmorskie plaże zachęcają do wypoczynku i kąpeli, zaś górskie tereny chronione – do wędrówek pieszych i podpatrywania unikatowej przyrody. Coś dla siebie znajdą tu też koneserzy kuchni opartej na daniach mięsnych i słynnej polencie, uszlachetnionej regionalnymi winami, serem Grana Padano i parmeńską szynką.

- Średniowieczna zabudowa Bolonii
- Renesansowe zabytki Ferrary
- Plaże i kurorty nad Adriatykiem
- Krajobrazy i cenna przyroda Apeninów
- Majolika i samochody wyścigowe
- Znakomita kuchnia regionalna

 Księgarnia internetowa:
<http://bezdroza.pl>

 Zamówienia telefoniczne:
0 801 339900
 0 601 339900

 Bezdroża
Przewodniki Ludzi Ciekawych

Sprawdź najnowsze promocje:
 <http://bezdroza.pl/promocje>
Przewodniki najchętniej czytane:
 <http://bezdroza.pl/bestsellery>
Zamów informator podróżniczy:
 <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: bezdroza@bezdroza.pl
<http://bezdroza.pl>

ISBN 978-83-283-3107-5

9 788328 331075 >

Cena 24,90 zł